

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok V.

WARSZAWA, DNIA 30 LISTOPADA 1928 R.

Nr. 22.

TREŚĆ:

	str.		str.
Ruch służbowy	173	Udzielanie właściwych informacji klientom w sprawie bra-	
Stawki procentowe kredytów prywatnych i kredytów, udzie-		ku monet 1- 2- i 5-groszowych	175
lanych przez instytucje finansowe	173	Bilety sklepane w celach oszukańczych.	175
Wypłata rachunków ponad 100 złotych z podręcznej kasy		Zestawienie porównawcze działalności banków, zrzeszonych	
drobnych wydatków w dniu jej uzupełnienia	174	w Związku Banków w Polsce oraz trzech banków pań-	
Postępowanie się wyrazami „waluta” i „dewizy” we właści-		stwowych, według bilansów z dn. 31/12 1924, 31/12 1926	
wem znaczeniu	174	i 30/6 1928 r.	176
Zagraniczne opłaty stemplowe	174	Hiszpanja. Spadek pesety hiszpańskiej	178
Wystawianie kilku weksli przy jednym rejestrowym zasta-		Wskaźniki 45 akcyj.	180
wie rolniczym	175		

Ruch służbowy.

Przeniesienia.

Wilhelm Polzenjusz, Zastępca Dyrektora Oddziału w Białymstoku, przeniesiony na równorzędne stanowisko do Oddziału w Grodnie, Karol Chowaniec, Zastępca Dyrektora Oddziału w Grodnie, przeniesiony na równorzędne stanowisko do Oddziału w Białymstoku.

Zwolnienie ze służby.

Marja z Teppów Goetz z Oddziału we Lwowie, Zofja Anlauf z Wydziału Kredytowego, Jadwiga Gawrońska z Centralnej Księgowości i Hipolit Fryszland z Oddziału Głównego w Warszawie.

Stawki procentowe kredytów prywatnych i kredytów, udzielanych przez instytucje finansowe.

(Dział IV Spisu Okólników).

W związku z notatką w Wiadomościach Banku Polskiego Nr. 15 z 13 sierpnia 1927 r., str. 139, ponownie wyjaśnia się pp. Dyrektorom Oddziałów, że przy informowaniu Centrali w sprawozdaniach miesięcznych o prywatnej stopie procentowej należy rozróżniać stopę dyskontową pozabankową dla weksli handlowych, od procentów, płaconych za pożyczki finansowe.

Dla Banku Polskiego ma bardzo duże znaczenie przede wszystkim pierwsza stawka, zwłaszcza jeśli dotyczy portfelu klientów, akredytowanych w Banku Polskim lub w pierwszorzędnym bankach. Jeśli zaś wysoką stawkę pozabankową płać przedsiębiorstwa, niemające kredytów w żadnym banku, to należy zbadać dobrze wypadki i uzupełnić informację sprawozdawczą danymi o charakterze przedsiębiorstwa. Bez takich danych podana wiadomość o prywatnej stopie dyskontowej nie ma dla Banku żadnego znaczenia.

To samo dotyczy procentów, płaconych za pożyczki finansowe: ogólnikowe wiadomości o lichwiarskich pożyczkach, bez żadnych szczegółów, bez potrzeby tylko przejawiają istotny stan rzeczy, natomiast ściśle dane, o ileby stwierdzały chorobliwe zjawisko społeczne a nie oderwane wypadki, mogłyby ułatwić Bankowi Polskiemu zaradzenie złemu.

Wypłata rachunków ponad 100 złotych z podręcznej kasy drobnych wydatków w dniu jej uzupełnienia.

(Dział III Spisu Okólników).

W myśl Instrukcji Służbowej cz. V, str. 32 — kwoty rachunków, wynoszące 100 złotych lub więcej, mają być wypłacane przez kasę dzienną i księgowane w dzienniku kasowym na rachunku kosztów handlowych. Ażeby w dniu uzupełniania podręcznej kasy drobnych wydatków zapobiec zbędnemu tworzeniu osobnych pozycji, zezwala się na małe odchylenie w tym względzie, nie zmieniając zresztą samej zasady. Mianowicie, jeśli Oddział w dniu tym otrzymałby do wypłaty takie rachunki, winny być zapłacone przez podręczną kasę, a gdyby jej pozostałość gotówkowa okazała się niewystarczająca, można je pokryć z kasy dziennej i nie księgować osobno w dzienniku kasowym, lecz opatrzyć numerami kolejnymi i wpisać do książki drobnych wydatków oraz w zestawieniu. Ten sposób wypłaty stanowi tem samem znaczne uproszczenie, gdyż w danym dniu księgowana jest już tylko kwota uzupełnienia kasy drobnych wydatków. Niniejsze wyjaśnienie poleca się zanotować w wymienionej Instrukcji.

Posługiwanie się wyrazami „waluta“ i „dewizy“ we właściwym znaczeniu.

(Dział XII Spisu Okólników).

Należące do terminologii bankowej wyrazy „waluta“ oraz „dewizy“ stosowane są często do określania różnych pojęć. W celu uniknięcia nieporozumień, mogących powstać na tem tle, winny być używane wyrazy te we właściwym, niżej podanem znaczeniu.

Wyraz „waluta“ oznacza pojęcie całości systemu pieniężnego danego kraju; mówi się więc o walucie francuskiej, włoskiej, polskiej i t. p. Niewłaściwe zatem jest posługiwanie się tem określeniem dla pieniędzy obcych zarówno monet jak i biletów bankowych oraz państwowych, które prawidłowo należy nazywać monetami, względnie banknotami zagranicznymi.

Natomiast wyraz „dewizy“ obejmuje wszelkie należności pieniężne (z wyjątkiem banknotów) w obcej walucie i płatne zagranicą, jak np. przekazy, чеки, wpłaty i weksle, opiewające na obcą walutę i płatne zagranicą.

Powyższe uwagi podaje się w tym celu, ażeby znalazły odpowiednie zastosowanie w korespondencji Oddziałów, przyczem zaznacza się, że w niektórych formularzach uskuteczniane będą poprawki w tym względzie przy wydawaniu nowych nakładów.

Zagraniczne opłaty stemplowe.

(Dział XII Spisu Okólników).

Pomimo zmiany ustawowego parytetu waluty włoskiej w roku 1927, weksle w walutach zagranicznych, wystawione zagranicą i płatne we Włoszech, jak również wystawione we Włoszech i płatne zagranicą podlegają nadal opłacie stemplowej od równowartości sumy wekslowej, przeliczonej na liry podług dawnego parytetu, t. zn.:

1 \$	=	5.18 lir	1 fr. szw.	=	1.— lir
1 £	=	25.22 „	1 fr. fr.	=	1.— „
1 RM	=	1.23 „	1 pes. h.	=	1.— „
1 S. austr.	=	0.73 „	1 złoty	=	1.— „
1 K. cz.	=	1.05 „	1 pengö	=	0.91 „

Natomiast opłatę stemplową od weksli w walutach zagranicznych, wystawionych i płatnych we Włoszech, pobiera się od równowartości sumy wekslowej, przeliczonej na liry podług kursu dnia wystawienia.

Treść powyższą należy zanotować w broszurce „Zagraniczne opłaty stemplowe od weksli i czeków“ na stronie 12-ej.

Wystawianie kilku weksli przy jednym rejestrowym zastawie rolniczym.

(Dział IV Spisu Okólników).

W Okólniku Nr 102 z 8 listopada 1928 r. zaznaczono, że do weksłu, zabezpieczonego rejestrowym zastawem rolniczym, ma być dołączana umowa zastawcy z zastawnikiem. Określenie to powoduje uzasadnione pozornie zapatrywanie, że przy jednym zastawie rolniczym dopuszczalne jest wystawienie tylko jednego weksłu. Wyjaśnia się przeto, że interpretacja taka jest niewłaściwa, ponieważ zastawca może wystawić albo jeden weksel na całą sumę pożyczki, lub też kilka na mniejsze kwoty, z różnymi terminami, które jednak muszą przypadać najpóźniej w dniu płatności pożyczki. Sposób postępowania się kilku weksłami jest nawet bardziej wskazany i prawdopodobnie okaże się praktyczny ze względu na możliwość ułatwionego pokrywania długu przez rolników przy stopniowym spieniężaniu zastawu za zgodą zastawnika, który obowiązany jest porozumieć się uprzednio z Bankiem Polskim. W razie zatem wystawienia kilku weksli winny być one wyszczególnione w umowie oraz w cesji. Gdyby miejsce w treści tych dokumentów okazało się niewystarczające na uwidocznienie wszystkich weksli, można ten punkt umowy zamieścić w wolnym miejscu u dołu, przyczem jednak konieczne jest powtórne podpisanie.

Przy wystawianiu kilku weksli dołącza się umowę do weksłu z najdłuższym terminem płatności, do innych zaś należy przykleić kartkę (na lewym marginesie) z napisem „Rejestrowy zastaw rolniczy do umowy z dnia..... Nr. rejestru.....”.

Przedstawiane do dyskonta weksle ciągnięte winny posiadać podpis zastawcy i zastawnika, oraz żyro blankowe zastawnika, natomiast weksle własne — podpis zastawcy i żyro blankowe banku jako zastawnika.

Udzielanie właściwych informacji klientom w sprawie braku monet 1-, 2- i 5-groszowych.

(Dział XIII Spisu Okólników).

Oddziały, posiadając szczupłe zapasy monet 1-, 2- i 5-groszowych, nie mogą w dostatecznej mierze zaspokoić żądań klientów, którzy skutkiem tego wyrażają niezadowolenie i podnoszą zarzuty względem Banku. Wobec tego przypomina się odnośną notatkę (ustęp 2) w Wiadomościach Banku Polskiego Nr. 2 z 31 stycznia 1927 r., str. 10 i zaznacza ponownie, że Skarbiec Emisyjny wysyła każdą ilość tych monet natychmiast po otrzymaniu z Mennicy Państwowej przede wszystkim Oddziałom, gdzie okazuje się najwyższy brak na podstawie wykazów gotówki. Jeżeli zatem urzędy i władze państwowe żądają znaczniejszych ilości tych środków pieniężnych, należy wyjaśniać im, że nie Bank decyduje o biciu monet, lecz Ministerstwo Skarbu—Departament Obrotu Pieniężnego, dokąd winny się zwracać z tego rodzaju reklamacjami.

Bilety sklepane w celach oszukańczych.

(Dział XIII Spisu Okólników).

W ostatnich czasach ukazały się w obiegu bilety Banku Polskiego uszkodzone w ten sposób, że na pierwszy rzut oka sprawiają wrażenie napół przeciętych i sklejonych. Po dokładnym obejrzeniu wykazują one brak wąskiego paska szerokości około 1 cm, wskutek czego są krótsze od biletów nieuszkodzonych. Uszkodzenie takie dokonywane jest w celach oszukańczych przez odcięcie części biletu i doklejanie w to miejsce węższej części z innego biletu tej samej wartości.

W myśl przepisów o wymianie biletów uszkodzonych, Bank Polski przyjmuje w pełnej wartości tylko bilety sklepane z części, które stanowiły pierwotną ich całość, natomiast nie wymienia biletów sklejonych z części różnych biletów, choćby tej samej wartości, co właśnie odnosi się do wyżej wspomnianych z wyciętym paskiem. Na ten szczegół winni zwracać uwagę kasjerzy oraz pracownicy, zajęci liczeniem biletów.

ZESTAWIENIE

działalności banków, zrzeszonych w Związku Banków w Polsce oraz trzech

(w tysiącach)

B A N K I	Rok zało- żenia	Bi- lanse	K a p i t a ł		W k ł a d y			Rachunki bieżące			Portfel	Pożyczki na rach. bieżących
			zakładowy	rezerwowy	terminowe	à vista	łącznie	salda kr.	kor. „Loro”	łącznie		
Akcyjny Bank Hipo- teczny.	1867	1924	0·5	1	168	—	168	2.887	413	3.244	2.269	3.279
		1926	5.000	1.280	12.295	955	13.250	3.266	2.812	6.078	4.352	13.653
		1928	5.000	1.912	23.102	1.551	24.653	5.523	4.498	10.021	22.000	18.166
Bank Angielsko-Polski	1919	1924	0·5	1	0·2	58	58·2	—	270	270	455	—
		1926	1.500	111	3	—	3	4.802	179	4.981	15.714	3.135
		1928	2.000	362	257	3.752	4.009	1.298	1.117	2.415	25.227	4.558
Bank Cukrownictwa .	1921	1924	800	391	107	2.864	2.971	6.187	43	6.231	16.187	15.528
		1926	4.800	550	3.207	3.457	6.724	23.202	110	23.312	34.577	33.280
		1928	6.000	3.900	8.733	724	15.857	10.907	714	11.621	63.977	45.084
Bank Dyskontowy Warszawski	1871	1924	10.000	2.800	5.903	701	6.604	—	5.904	5.904	3.270	—
		1926	10.000	3.152	563	28.139	28.702	—	4.517	4.517	14.726	18.667
		1928	10.000	4.327	32.960	9.877	42.837	35.045	24.338	59.381	49.696	41.681
Bank Francusko- Polski.	1922	1924	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		1926	1.500	—	—	—	—	22.748	—	22.748	—	22.295
		1928	1.500	—	939	2.725	3.664	22.699	—	22.699	61.438	38.346
Bank Handlowy w Warszawie	1870	1924	10.000	3.013	431	6.665	6.996	24.725	3.457	28.182	19.424	21.136
		1926	7.500	9	354	4.102	4.556	12.607	1.200	13.807	25.728	17.451
		1928	20.000	1.704	24.036	18.542	42.578	38.416	5.566	43.982	73.167	61.253
Bank Handlowy w Łodzi.	1872	1924	120	—	13	659	672	881	110	991	1.503	1.462
		1926	650	370	3.694	1.790	5.484	4.202	127	4.329	5.074	8.569
		1928	2.000	1.522	6.034	5.759	11.793	6.685	935	7.620	9.865	16.311
Bank Handlowo-Prze- mysłowy w Łodzi .	1920	1924	1.400	420	1.003	619	1.622	99	28	127	1.386	372
		1926	1.400	666	2.948	986	3.934	235	5	240	4.662	1.118
		1928	2.000	126	6.646	1.517	8.163	395	161	556	19.831	2.259
Bank Komercyjny . .	1918	1924	406	53	—	118	118	—	—	—	218	1.659
		1926	1.000	58	795	193	988	2.636	1.818	4.454	1.749	3.401
		1928	1.000	62	—	1.701	1.701	2.709	248	2.957	2.585	4.778
Bank Kratochwill & Pernaczyński . .	1902	1924	0·04	0·03	91	—	91	85	21	106	152	104
		1926	300	50	461	—	461	332	73	405	426	241
		1928	300	100	700	—	700	663	374	1.037	3.798	448
Bank Ludowy, Ino- wrocław.	1867	1924	2	1	183	—	183	26	—	26	275	136
		1926	113	346	318	—	318	87	—	87	479	262
		1928	184	404	884	—	884	215	—	215	1.524	872
Bank Małopolski. . .	1867	1924	3.000	586	353	—	353	6.544	632	7.176	5.018	8.554
		1926	3.000	43	2.490	667	3.147	695	282	977	4.046	13.518
		1928	5.000	97	1.878	103	1.981	3.131	886	4.017	10.262	11.174
Bank Przemysłowców Polskich.	1870	1924	1.000	130	245	1.285	1.530	—	151	151	1.402	730
		1926	1.000	134	176	843	1.019	—	149	149	1.331	830
		1928	1.000	137	349	1.757	2.106	—	143	143	2.590	1.693
Bank Przemysłowców w Poznaniu	1889	1924	10.500	1.660	2.071	2.692	4.763	706	7.875	8.581	7.657	8.686
		1926	1.200	76	3.932	2.450	6.382	2.627	2.143	4.770	6.202	10.144
		1928	750	527	3.877	3.040	6.917	2.192	382	2.574	8.591	10.562
Bank M. Stadthagen .	1919	1924	1.000	99	181	151	332	2.358	—	2.358	389	1.926
		1926	1.000	8	429	130	559	1.024	—	1.024	247	1.199
		1928	1.000	160	1.128	734	1.862	1.298	—	1.468	3.056	2.916
Bank Tow. Spółdziel- czych	1909	1924	2.500	80	475	4.318	4.793	—	649	649	4.760	693
		1926	2.500	102	2.355	4.411	6.766	—	596	596	4.817	575
		1928	2.500	179	7.158	12.024	19.182	981	496	1.477	14.934	2.998

PORÓWNAWCZE

banków państwowych, według bilansów z dn. 31/12 1924, 31/12 1926 i 30/6 1928 r. złotych).

BANKI	Rok założenia	Bilanse	Kapitał		Wkłady			Rachunki bieżące			Portfel	Pożyczki na rach. bieżących
			zakładowy	rezerwy	terminowe	à vista	łącznie	salda kr.	kor. „Loro”	łącznie		
Bank Unji w Polsce .	1919	1924	3	22	16	—	16	1.430	151	1.581	9	1.009
		1926	1.000	1	146	—	146	4.059	36	4.095	232	3.415
		1928	1.000	4	3.393	978	4.371	225	299	524	2.658	3.494
Bank Zachodni.	1912	1924	5.040	1.030	2.070	1.271	3.341	3.791	217	4.108	4.508	4.408
		1926	5.040	1.035	4.771	5.750	10.521	3.480	2.107	5.587	8.256	7.279
		1928	5.040	2.777	11.045	9.067	20.112	3.692	2.134	5.826	34.563	13.195
Bank Ziemiański.	1916	1924	11	6	6.404	4.194	10.598	112	1.856	1.968	14.637	3.862
		1926	4.000	1	12.090	10.294	22.384	2.860	583	3.443	16.703	20.325
		1928	5.000	722	20.662	25.371	46.033	4.272	—	4.272	29.966	30.965
Bank Zw. Spółek Zarobkowych	1886	1924	20.000	2.060	6.763	20.707	27.469	—	5.663	5.663	21.554	21.554
		1926	20.000	219	20.700	16.658	37.585	9.317	2.589	11.906	35.593	32.770
		1928	20.000	1.191	54.609	41.737	96.346	19.194	9.640	28.834	104.063	54.190
Polski Bank Komunalny	1919	1924	0.1	177	1.210	516	1.726	—	0.2	0.2	916	23
		1926	2.000	254	3.067	3.162	6.229	—	788	788	3.811	43
		1928	2.500	328	11.856	10.152	22.008	22	4.315	4.337	14.503	1.349
Polski Bank Przemysłowy	1910	1924	6.000	648	75	10.257	10.332	—	259	259	2.348	9.613
		1926	6.000	2.694	3.386	7.517	11.903	—	225	225	10.040	14.486
		1928	6.000	3.319	17.085	7.869	24.954	—	716	716	18.743	28.460
Powszechny Bank Kredytowy	1910	1924	111	8	816	472	1.288	1.025	180	1.205	854	4.469
		1926	2.000	8	2.911	179	3.090	3.925	1.186	5.111	3.117	5.672
		1928	2.000	3.084	5.922	3.077	8.999	7.595	2.120	9.715	15.868	16.949
Powszechny Bank Związkowy	1922	1924	2	1.353	1.060	1.141	2.201	516	378	894	5.054	6.681
		1926	2.000	414	6.241	6.721	12.962	3.040	2.523	5.563	15.025	16.952
		1928	2.000	1.000	38.327	17.904	56.231	5.278	9.624	14.902	49.907	53.768
Śląski Bank Eskontowy	1897	1924	67	212	42	—	42	2.466	85	2.551	1.413	2.374
		1926	1.409	3.157	2.341	—	2.341	5.353	73	5.426	1.731	6.396
		1928	1.409	648	7.757	2.680	10.437	2.990	193	3.183	9.557	10.591
Śląski Zakład Kredytowy	1922	1924	250	13	—	—	—	1.519	8	1.327	161	1.227
		1926	1.000	120	4.145	5.127	9.272	2.691	26	2.707	2.303	8.107
		1928	1.000	692	5.873	4.552	10.425	4.832	2.567	7.399	13.113	15.444
Ziemski Bank Kredytowy	1910	1924	3.000	1.535	732	336	1.068	2.784	1.456	4.240	4.465	3.033
		1926	700	10	1.459	1.910	3.369	3.621	1.188	4.809	5.388	8.844
		1928	5.000	12	1.775	725	2.500	1.349	1.193	2.542	6.288	6.420

BANKI PAŃSTWOWE.

Bank Gospodarstwa Krajowego.	1924	1924	35.000	4.804	44.238	24.517	68.755	—	3.187	3 187	48.058	67.680
		1926	35.000	16.296	64.702	78.643	143.345	75.358	4.040	79.398	74.256	238.153
		1928	120.000	32.419	—	—	445.097	—	24.332	24.332	182.327	92.180
Państwowy Bank Rolny	1921	1924	3.061	67	1.026	159	1.185	—	—	—	4.094	6.132
		1926	13.925	1.107	7.887	2.994	10.881	185	—	185	17.195	35.127
		1928	100.000	9.692	31.547	6.922	38.469	861	—	861	53.418	113.010
Pocztowa Kasa Oszczędności.	1920	1924	—	4.617	7.555	37.486	45.041	—	—	—	—	17.960
		1926	—	5.723	24.640	104.196	128.836	—	—	—	22.648	31.582
		1928	—	14.756	100.099	141.233	241.324	—	—	—	26.570	—

HISZPANJA.

Spadek pesety hiszpańskiej.

1) Spadek waluty. 2) Deficyt bilansu płatniczego. 3) Polityka Banco de Espana. 4) Program rządu.

1. Od szeregu lat kurs waluty hiszpańskiej podlega częstym wahaniom. W roku 1918 peseta należała do rzędu mocnych walut; wówczas przez pewien czas płacono tylko 16·15 pes. za 1 £ zamiast 25·22 pes. według parytetu. Od roku 1920 zaczyna się spadek waluty hiszpańskiej, który osiąga najwyższe natężenie w latach 1924-1925, kiedy wiele państw powraca do waluty złotej, a Hiszpanja prowadzi wojnę z Riffenami. Za 1 £ płacono wówczas nawet 35 peset hiszpańskich. Następnie, pod wpływem poprawy ogólnej sytuacji gospodarczej, a szczególnie dzięki międzynarodowej spekulacji na wzrost pesety, waluta hiszpańska odzyskuje straty kursowe i w październiku roku 1927 kursy walut obcych są w Madrycie tylko około 12% wyższe od kursów parytetowych. W wyniku tej rewaloryzacji bilans handlowy Hiszpanji ulega znacznemu pogorszeniu i zaczyna się ponowny spadek pesety, trwający nieustannie, z wyjątkiem kilku tygodni w sierpniu r. b., które charakteryzuje chwilowa poprawa kursu waluty hiszpańskiej, jaka dokonywa się pod wpływem zaciągnięcia przez rząd hiszpański pożyczek zagranicznych.

Niepewny kurs pesety jest zagadnieniem specjalnie interesującym z tego względu, że Hiszpanja jest krajem zasobnym w kruszce szlachetne, zajmując pod tym względem piąte miejsce pośród wszystkich krajów kuli ziemskiej. Stan rachunków banku emisyjnego Hiszpanji jest wyjątkowo korzystny, a również budżet państwowy znajduje się w stanie doskonałej równowagi. Rok 1927 był zamknięty nadwyżką budżetową 27 milionów peset, zaś w pierwszym półroczu roku bieżącego wyniosła ona 74 milionów peset.

2. Przyczyn chwiejności pesety należy doszukiwać się w niekorzystnym kształtowaniu się bilansu płatniczego Hiszpanji oraz w metodach polityki Banco de Espana i rządu hiszpańskiego. Głównym składnikiem deficytu bilansu płatniczego jest ujemne saldo bilansu handlu zagranicznego Hiszpanji. Groźny deficyt bilansu handlowego jest wynikiem bezplanowej rewaloryzacji pesety hiszpańskiej, jaka dokonała się w latach 1924-27. Dopuszczając w tym czasie do znacznej poprawy kursu pesety, nie postarano się jednocześnie o równoległy spadek cen. W wyniku zaś tego towary hiszpańskie straciły dużo na konkurencyjności w stosunku do towarów zagranicznych.

Lata	Import	Eksport	Przeciętny oficjalny wskaźnik cen hurtowych	Przeciętny wskaźnik kursu dolara
	w milj. peset			
1913	1.414·9	1.195·0	100	100·0
1924	2.944·8	1.790·4	183	144·6
1925	2.244·0	1.584·0	188	134·5
1926	2.153·5	1.605·6	181	129·5
1927	2.585·5	1.895·3	172	113·1

Jeśliby oznaczyć poziom cen złota oraz poziom cen hurtowych w roku 1924 na 100, to wartość złota (i walut, wymiennych na złoto), wyrażona w pesetach, obniżyłaby się w r. 1927 do 78, a ceny towarów spadłyby jedynie do 94. Ceny towarów hiszpańskich zaczęły kalkulować się za drogo dla zagranicy i deficyt bilansu handlowego przybrał ogromne rozmiary. W ciągu ostatnich kilku miesięcy r. b. dokonano zakupów żyta, kukurydzy, maszyn i nawozów sztucznych za sumę około 300 milj. pes., a suma ta nie znalazła równoważnika we wzmożonym eksporcie. Fakt ten stał się bezpośrednią przyczyną ponownego spadku pesety, po chwilowej poprawie jej kursu w sierpniu r. b. Jak widać z powyżej zamieszczonego zestawienia, bilans handlowy Hiszpanji również przed wojną zamykał się deficytem, jednakże deficyt ten był znacznie mniejszy od deficytów lat ostatnich, a natomiast inne czynniki bilansu płatniczego Hiszpanji kształtowały się przed wojną o wiele korzystniej, niż obecnie.

Przy rozpatrywaniu roli, jaką odegrał ruch kapitałów w kształtowaniu się bilansu płatniczego Hiszpanji w latach 1924-28, na plan pierwszy wysuwa się znaczenie dopływu kapitałów, przyciąganych nadzieją powrotu kursu pesety do parytetu. Wielu kapitalistów w tej nadziei nabywało walutę i dewizy hiszpańskie oraz lokowało swe kapitały na rachunkach w bankach hiszpańskich. Pod wpływem tego ruchu peseta zyskiwała na kursie od roku 1924 do października 1927, mimo braku poparcia ze strony banku emisyjnego i rządu, obojętnych obserwatorów, nie troszczących się bynajmniej o to, że ceny nie obniżają się równoległe do spadku walut zagranicznych. Jednakże dopływ kapitałów spekulacyjnych odbywał się głównie w formie kredytów krótkoterminowych (choćby z tego powodu, że rynek hiszpańskich papierów wartościowych jest zbyt szczupły, aby mógł zaabsorbować większą ilość kapitałów, poszukujących długoterminowej lokaty). Gdy więc w październiku r. ub. kurs pesety był

tylko o 12% niższy od parytetu złotego, a tymczasem ani rząd, ani bank emisyjny hiszpański nie zdradzał chęci dokonania ostatecznej stabilizacji, wówczas spekulanci zagraniczni, którzy zrealizowali już duże zyski na dotychczasowej rewaloryzacji, zaczęli stopniowo wycofywać się z gry, gdyż rosnący z każdym miesiącem deficyt bilansu handlowego uniemożliwiał dalszą rewaloryzację pesety. Odpływ kapitałów spekulacyjnych stał się motorem spadku waluty hiszpańskiej. Ma więc częściowo słuszość generał Primo de Rivera, przypisując obecny spadek pesety spekulacji walutowej; należy jednak podkreślić, że w czasie, kiedy ta sama spekulacja rewaloryzowała pesetę, premier hiszpański nie prowadził żadnej planowej polityki gospodarczej.

W czasie napływu spekulacyjnych kapitałów zagranicznych w Hiszpanii objawił się prąd w kierunku t. zw. „nacionalizacji dotychczasowych długów zagranicznych“ oraz w kierunku „ekspansji kapitałowej na rynki południowo-amerykańskie“. W związku z tym prądem spłacono wiele dotychczasowych długów zagranicznych, zamieniając je na długi wewnętrzne, z drugiej strony udzielono w tym czasie wielu pożyczek państwu Ameryki Południowej. W kwietniu 1927 r. udzielono Argentynie pożyczki na cele inwestycyjne w wysokości 100 milionów peset.

W związku z napływem kapitałów spekulacyjnych Hiszpanja zaciągała długi krótkoterminowe, korzystając zaś z tego likwidowała swe długi długoterminowe, oraz udzielała długoterminowych kredytów. Obecnie wobec odpływu kapitałów zagranicznych z kraju, rząd hiszpański uznał za wskazane zaciągnięcie nowych pożyczek zagranicznych.

3. Jest rzeczą charakterystyczną, że w ciągu lat 1924-28 w okresie gwałtownych fluktuacji kursu waluty hiszpańskiej Banco de Espana nie przejawia żadnej inicjatywy, poprzestając na roli biernego obserwatora.

Zestawienie porównawcze głównych rachunków Banco de Espana

(w milionach peset, według The Statist)

Nazwa rachunku	Daty bilansów		
AKTYWA	30. V. 1914	16. II. 1924	17. XI. 1928
Zapasy złota	521·8	2.527·9	2.558·9
„ srebra	728·6	653·5	692·9
Pożyczki i dyskonto	800·7	2.257·2	2.067·7
PASYWA			
Obieg banknotów	901·5	4.358·1	4.390·1
Rachunki bieżące	477·5	1.042·8	957·0

Jeśli wziąć pod uwagę, że od r. 1924 do r. 1928 stopa dyskontowa banku utrzymana była na niezmiennym poziomie 5%, to stwierdzić należy, że w sytuacji banku od lutego 1924 r. do listopada 1928 r. żadna prawie zmiana nie zaszła, mimo że w tym czasie kurs pesety podlegał licznym wahaniom. Można by z tego wyciągnąć wniosek, że w Hiszpanii bank emisyjny nie czuwa nad stałością waluty krajowej; jest bowiem rzeczą znaną, że waluta kraju, którego bank emisyjny posiada olbrzymie zapasy złota i srebra, nie odznacza się stałością. Banco de Espana daje dowód, że „dobry bank nie jest dziełem dobrych praw, lecz dobrych bankierów“. Mimowoli bowiem nasuwa się przypuszczenie, że w polityce Banku Hiszpanii popełniono pewne niekonsekwencje. W skarbcach banku zgromadzono ogromne zapasy kruszców, pięciokrotnie wyższe od zapasów przedwojennych, ale nie używa się ich dla zapewnienia stałości walucie krajowej. Jeśli więc Bank Hiszpanji, posiadając odpowiednie środki, nie broni pesety przed spadkiem, to znaczy, że nieuzasadnione było dopuszczenie do wydzwignięcia jej na dotychczasowy poziom. Z drugiej strony zasada nienaruszalności zapasu kruszcowego jest silnie krytykowana z punktu widzenia polityki banków emisyjnych.

Zniżka pesety stoi w bezpośrednim związku z deficytem bilansu handlowego; czy jednak bank emisyjny czyni cokolwiek, aby wpłynąć na niższą cenę towarów? Obieg banknotów jest prawie pięć razy większy od obiegu przedwojennego, a tymczasem kurs pesety jest tylko niecałe 20% niższy od parytetu. Przy tym stanie rzeczy nie okazuje się możliwe osiągnięcie należytej niższej cen. Przeprowadzenie deflacji wydaje się konieczne. Wprawdzie dla usprawiedliwienia wyższego niż przed wojną poziomu emisji banknotów przytacza się cyfry ogromnego rozwoju przemysłów: konstrukcyjnego, elektrotechnicznego, chemicznego i tekstylnego, lecz argument ten nie przedstawia się dostatecznie przekonujący. W ostatnich czasach do Londynu przesłano złota hiszpańskiego na sumę £ 2 milj.; sfery finansowe przypuszczają, że wysyłka złota z Hiszpanji do Londynu osiągnie do końca r. b. sumy 6 milj. £. Eksport złota, pociągając za sobą zmniejszenie obiegu banknotów, mógłby być wstępem do rozwiązania problemu stabilizacji pesety, jednakże, jak wiadomo, rząd hiszpański zaciągnął przed kilku miesiącami pożyczki zagraniczne w wysokości 25 milj. dolarów (przez Bank Morgana) i 5 milj. £ (przez Midland Bank), co stanowi ekwiwalent eksportu złota. Jaki jest cel zaciągania pożyczek zagra-

nicznych, od których trzeba płacić procenty, dla kraju posiadającego olbrzymie, jeśli nie nadmierne, zapasy kruszcu? Jest to zagadnienie trudne do rozwiązania.

4. Stanowisko rządu hiszpańskiego w sprawie stabilizacji walutowej jest wymijające i niejasne. Rząd przychylił się wprawdzie do zdania „purytanów monetarnych”, proklamujących powrót pesety do parytetu, nie może jednak lekceważyć zdania przemysłowców, którzy ostrzegają przed kryzysem w razie dalszej rewaloryzacji waluty. W urzędowym oświadczeniu rząd uważa spadek pesety za przejściowy objaw wahań kursowych, poprzedzających ostateczną stabilizację, do której należy dążyć przez uzdrowienie położenia gospodarczego kraju. Przez długi czas wśród sfer rządowych przeważał pogląd, że nie należy interwenjować na rzecz pesety; w ostatnich czasach jednak rząd hiszpański przedsięwziął cały szereg środków o charakterze interwencyjnym.

Pierwsze swe poczynania interwencyjne rozpoczął rząd hiszpański pod wpływem wzmagającego się odpływu kapitałów z Hiszpanji. Dn. 28 maja r. b. wydano dekret, zabraniający wprowadzania na rynek hiszpański zagranicznych papierów wartościowych, z wyjątkiem obligacji, emitowanych przez Rzeczypospolitą południowo-amerykańską i przez towarzystwa zagraniczne, działające na terenie Hiszpanji. Dn. 27 czerwca wydano dekret, powołujący Komitet Kontroli Walutowej pod przewodnictwem ministra finansów i przy udziale 3 przedstawicieli Banco de Espana. Komitet jest upoważniony do otwierania kredytów, do kupna i sprzedaży walut zagranicznych wg. kursu, jaki uzna za słuszny, i do dokonywania wszelkich innych czynności bankowych. Komitet zostaje wyposażony w kapitał 500 milj. peset, który w połowie będzie wpłacony przez rząd, a w połowie przez Bank Hiszpanji. Operacji swych Komitet dokonywać będzie za pośrednictwem Banco de Espana. Banki prywatne będą prowadziły rejestry operacji zagranicznych, które będą kontrolowane przez Komitet. Notą z dn. 7 sierpnia r. b. minister skarbu wezwał banki prywatne do zaniechania popierania spekulacji walutowej przez udzielanie rozległych kredytów otwartych.

Następne zarządzenia mają na celu uzdrowienie bilansu handlowego Hiszpanji. Dekretem z dn. 11 sierpnia r. b. utworzony został Bank Kredytu Zagranicznego dla popierania eksportu. Kapitał banku ma wynosić 150,000.000 peset. Jedną z głównych jego czynności będą „ubezpieczenia eksportowe”. W dalszych swych zarządzeniach rząd dąży do zaostrzenia protekcji celnej. Nietylko część cła ma być pobierana nadal w złocie, nietylko ma być do cła doliczany dodatek z tytułu spadku waluty, ale, co więcej, od listopada mają być niektóre stawki celne podniesione o 50%.

W zabiegach rządu, mających na celu poprawę bilansu handlowego Hiszpanji, brak jedynie troski o obniżenie cen. A właśnie w zagadnieniu cen zdaje się tkwić klucz do rozwiązania problemu aktywizacji bilansu handlowego Hiszpanji.

Według ostatnich wiadomości rząd hiszpański studjuje projekt urzędowej stabilizacji pesety na poziomie niższym od parytetu przedwojennego, pragnąc możliwie jak najszybciej dokonać powrotu do waluty złotej. Nie przesądzając dalszych wyników poczynąń rządowych, zgóry stwierdzić można, że droga do zupełnej stabilizacji waluty hiszpańskiej jest jeszcze daleka.

Wskaźniki 45 akcyj¹⁾.

Rok i miesiące	Wskaźnik ogólny	Górnictwo, hutnictwo i przemysł							Handel i transport	Banki
		Ogółem	P r o d u k c j a			K o n s u m e c j a				
			Ogółem	Hutnictwo i przemysł żelazny	Inne galezie produkcji	Ogółem	Przemysł spożywczy	Inne przemysły		
Uwzględniono										
akcyj	45	34	21	10	11	13	7	6	6	5
1924	136,1	136,1	136,5	149,2	126,2	136,1	139,5	132,5	116,0	168,9
1925	74,8	71,8	69,2	77,0	62,3	76,9	86,7	66,9	78,2	93,8
1926	39,7	41,1	37,2	34,0	38,8	48,5	53,9	42,9	33,1	38,2
1927	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1928										
I	108,65	107,33	107,22	99,93	114,29	107,54	103,96	111,88	113,46	112,13
II	109,70	108,00	108,31	103,58	112,80	107,48	102,51	113,61	118,72	111,06
III	108,62	107,00	107,42	102,21	112,37	106,34	101,81	111,91	117,32	108,59
IV	114,97	114,28	116,46	112,96	119,73	110,83	106,99	115,50	120,55	113,08
V	110,79	111,21	112,59	112,42	112,74	109,00	107,44	110,88	108,69	110,45
VI	104,34	103,82	102,51	98,01	106,79	105,97	106,60	105,22	103,13	109,42
VII	103,76	102,63	103,43	99,45	107,16	101,39	96,81	107,03	106,63	107,97
VIII	104,47	107,30	108,32	102,10	114,28	105,72	102,25	109,95	107,62	108,13
IX	104,67	103,83	103,20	96,16	110,04	104,90	105,49	104,23	107,24	107,11

¹⁾ Źródło: Wiadomości Statystyczne 5. 11. 1928 r.